

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL S J SKUNDO PRIEŠ ALYTAUS PATAISOS NAMUS IR LAISVĖS ATĖMIMO VIETŲ LIGONINĘ

2018-03-30 Nr. 4D-2017/1-1210
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2017 m. rugpjūčio 24 d. gavo S J (toliau vadinama ir – Pareiškėjas) skundą dėl Alytaus pataisos namų (toliau vadinama ir – Alytaus PN) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumu ir tinkamų laikymo sąlygų galimu neužtikrinimu, bei Laisvės atėmimo vietų ligoninės (toliau vadinama ir – LAVL, Ligoninė) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su Pareiškėjo sveikatos būklės patikrinimu (toliau vadinama – Skundas).

2. Pareiškėjas Skunde, be kitų aplinkybių, nurodo:

2.1. dar būnant suimtam ir laikomam Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime (toliau vadinama ir – Lukiškių TI-K), jam buvo diagnozuotas IV stadijos riestinės žarnos vėžys su daugybinėmis metastazėmis kepenyse. Buvo paskirtas gydymas, konsultacijos ir apžiūros Nacionalinio vėžio institute (toliau vadinama ir – NVI, Institutas), Santaros klinikose ir paskirta chemijos terapija. Laikymo Lukiškių TI-K metu ne kartą buvo gydytas Ligoninėje. Pareiškėjui 2015 m. liepos 28 d. buvo atlikta operacija; nuo 2015 m. rugsėjo 16 d. iki 2016 m. rugpjūčio 26 d. buvo atlikta 18 (aštuoniolika) chemijos terapijos seansų. 2016 m. rugpjūčio 26 d. buvo paskirta ir atlikta kompiuterinė tomografija po atliktų tyrimų, gydytojai nutarė, kad reikia sustiprinti terapiją, bei paskyrė stacionarinį gydymą, tai yra kas dvi savaites Pareiškėją kiekvieną kartą hospitalizuojant į stacionarą trims paroms. Nuo 2016 m. rugsėjo 12 d. iki 2017 m. vasario 15 d. buvo atlikta 12 (dvylika) chemijos terapijos seansų ir auglio plėtimasis laikinai buvo sustabdytas.

2.2. Pareiškėjui 2017 m. gegužės 9 d. atlikus kompiuterinę tomografiją, gydytojų konsiliumas nustatė, kad jo sveikata buvimo Alytaus pataisos namuose metu labai pablogėjo, onkologinė liga pradėjo sparčiai progresuoti, todėl gydytojai vėl paskyrė trijų parų stacionarinį gydymą chemijos terapija, t. y. jį reikėjo kiekvieną kartą iš Alytaus PN konvojuoti į Vilnių, kad būtų atliktos procedūros. Konvojuotas į Vilnių 3-ims paroms 2017 metais buvo: gegužės 30 d. m. birželio 13 ir 27 d.; liepos 11 ir 25 d.; rugpjūčio 8 d.; chemijos terapijos seansai toliau buvo paskirti: 2017 m. rugpjūčio 22 d.; rugsėjo 5 ir 19 d.; spalio 3, 17, 31 dienomis. Pareiškėją kiekvieną kartą konvojuojant į Vilnių, pablogėja sveikata, nes jam tokia ilga (į vieną pusę gabenamas apie 3 valandas) kelionė yra labai sunki. Pareiškėjas yra konvojuojamas specialiuoju transportu, t. y., automobiliu, kuriuo konvojuojami paprasti nuteistieji, kelionės metu jam būdavo uždedami atrankiai. Pareiškėjo teigimu, pagal „teisės aktus ir medicininius rodiklius, po atlikto chemoterapijos seanso, ligonis, t. y. aš privalau ir turėčiau gulėti ligonio patale“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta), nes po chemoterapijos kurso ir seanso pykina, viduriuojama,

kraujuojama iš storosios žarnos ir panašiai. Chemoterapijos kursas Santaros klinikose yra atliekamas 3 paras, o baigiantis trečiai parai (po paskutinio kurso) jis nedelsiant konvojuojamas iš Vilniaus į Alytaus PN, vėl surakinamas antrankiais ir vežamas paprastu konvojuaus automobiliu. Į Alytaus pataisos namus paprastais grįžta šlapiais apatiniais, nemalonaus kvapo, tačiau nėra galimybės nusiprausti duše. Be to „Santariškių klinikose, visas tris paras esu prisegtas antrankiais prie lovos, nuo antrankių pas mane ant rankų atsirado žaizdos, sutriko kraujo apyvarta. Taip pat nuo antrankių panaudojimo, aš asmeniškai buvau užkrėstas odos grybeliu.“ Nors pareigūnai nuolat naudoja tuos pačius antrankius, tačiau jų nesterilizuoja, todėl nuo daug kartų naudojamų antrankių kiti asmenys gali užsikrėsti odos grybeliu. Pareiškėjo nuomone, jis, kaip sergantis sunkia onkologine liga, turėtų būti laikomas Ligoninėje, kad nuolat gautų reikalingą ir būtiną gydymą bei priežiūrą.

2.3. Alytaus PN gydytojas pateikė LAVL visus reikalingus dokumentus bei ligos istoriją; Pareiškėjas iš Alytaus pataisos namų 2017 m. birželio 7 d. buvo konvojuotas į Ligoninę gydytojų komisijai įvertinti, ar Pareiškėjo sveikatos būklė atitinka „Nepagydomų ligų ir sveikatos būklių, dėl kurių nuteistieji gali būti atleidžiami nuo bausmės atlikimo dėl ligos, sąraše nurodytos būklės“ [nurodytą būklę]. Atvykęs Ligoninę Pareiškėjas nebuvo apžiūretas, bet patalpintas į palatą, o kitą dieną, t. y., 2017 m. birželio 8 d., konvojuotas atgal į Alytaus pataisos namus, nepateikęs jam jokio paaiškinimo. Grįžus į Alytaus PN, Sveikatos priežiūros tarnybos viršininkas pranešė, kad Ligoninė padarė išvadas ir įrašė į ligos istoriją, jog gydymas Pareiškėjui nereikalingas.

Pareiškėjas nesupranta, kuo yra susiję gydymas ir jo sveikatos būklės įvertinimas, siekiant atleisti nuo bausmės atlikimo dėl nepagydomos ligos.

2.4. Alytaus pataisos namuose buvo laikomas perpildytoje kameroje.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo išsiaiškinti Skunde išdėstytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Nustatytos tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2017 m. rugsėjo 5 d. raštu Nr. 4D-2017/1-1210/3D-2615 kreipėsi į Alytaus PN direktorių, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2017 m. spalio 4 d. Seimo kontrolierius gavo 2017 m. rugsėjo 29 d. Alytaus PN raštą Nr. 8-10071, kuriame nurodoma:

4.1. „Pagal Alytaus pataisos namų kompiuterinės programos „[skaita]“ duomenis, nuteistasis S J 2016-02-24 atvyko į Alytaus pataisos namus [pastaba: iš Seimo kontrolieriui pateiktos Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos informacijos ir paties Pareiškėjo Skundo nustatyta, kad į Alytaus PN jis atvyko 2017-02-21] ir buvo paskirtas į 18 būrį (8 lokalinis sektorius) 7 miegamąjį, antrą lovą ir visą laiką ten gyveno iki 2017-08-23 [...]. 2017-08-23 nuteistasis S J išvyko etapu iš Alytaus pataisos namų. 18 būrio 7 miegamasis yra 35,83 m² ploto, jame yra 8 lovos, tačiau ne visuomet visos lovos būna užimtos, nuteistųjų skaičius kiekvieną dieną keičiasi [...].“

4.2. „Sveikatos priežiūros tarnyboje teikiamos ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugos ir yra 72 val. medicininio stebėjimo izoliatorius, kuriame nuteistasis S J buvo patalpintas sekančiais laikotarpiais: 2017-06-01–2017-06-07, 2017-06-08–2017-06-13, 2017-06-14–2017-06-27, 2017-06-29–2017-07-11, 2017-07-13–2017-07-27, 2017-08-10–2017-08-13. Nuteistasis S J pas sveikatos priežiūros specialistus lankydavosi pagal savo poreikį.“

4.3. „Vadovaujantis Lietuvos higienos normos HN 134:2015 44 punktu laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims turi būti sudaryta galimybė prausti visą kūną po šiltu dušu ne

rečiau kaip vieną kartą per savaitę. Visiems nuteistiesiems yra sudaryta galimybė prausti visą kūną po šiltu dušu, 18 būrio nuteistiesiems – ketvirtadieniais nuo 8.00 val. iki 16.00 val. Vienam nuteistajam prausimosi laikas neribojamas [...]. Atvykus po gydymo kurso nuteistasis S J buvo patalpintas į Sveikatos priežiūros tarnyboje esantį 72 val. medicininio stebėjimo izoliatorių, kur dušu naudojosi pagal savo poreikius.“

4.4. „Nuteistasis S J iš Alytaus pataisos namų buvo konvojuotas į Nacionalinį vėžio institutą Vilniuje: 2017-06-13 (2017-06-15 gražintas), 2017-06-27 (2017-06-29 gražintas), 2017-07-11 (2017-07-13 gražintas), 2017-07-25 (tą pačią dieną gražintas), 2017-08-08 (2017-08-10 gražintas). Daugiau į kitas įstaigas S J konvojuotas nebuvo. Nuteistasis S J visais atvejais buvo konvojuotas tarnybiniu, konvojavimui įrengtu automobiliu. Konvojavimo metu nuteistąjį S J visada lydėdavo medicinos darbuotojas ir sveikatos būklė buvo stebima.“

4.5. „Vadovaudamasis Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto 26 straipsniu, Laisvės atėmimo vietų apsaugos ir priežiūros instrukcijos 185 punktu, antrankiai, kaip prevencinė priemonė, konvojavimo metu buvo naudojami teisėtai. Nuteistasis nebuvo laikomas prisegtas prie lovos. Antrankių dezinfekavimas nenumatytas norminiuose aktuose. Antrankiai laikomi švariose, sausose patalpose, seife. Esant reikalui antrankiai nuvalomi, nuplaunami.“

4.6. „[...] negalint užtikrinti reikalingų sveikatos priežiūros paslaugų regioniniu principu (Alytaus apskrities S. Kudirkos ligoninė neteikia gydytojų onkologų ir chemoterapijos paslaugų), 2017-06-07 gydytojo P. R buvo išrašytas Medicinos dokumentų išrašas / siuntimas (forma 27/a) nurodant, kad S J siunčiamas į Laisvės atėmimo vietų ligoninę (toliau – LAVL) dėl sveikatos būklės įvertinimo Gydytojų konsultacinėje komisijoje (toliau – GKK) ir parengimo bei pristatymo 2017-06-13 numatytam stacionariniam chemoterapiniam gydymui (tretinio lygio sveikatos priežiūros paslauga) pagal Nacionalinio vėžio instituto (toliau – NVI) vėliausios epikrizės nurodymus. 2017-06-09 pareiškėjas buvo gražintas į Alytaus pataisos namus su 2017-06-07 gydytojos [...] išrašytu Medicinos dokumentų išrašu / siuntimu (forma 27/a), kuriame nurodyta, kad šiuo metu gydymas nereikalingas.

2017-07-17 iš LAVL buvo gautas 2017-07-13 raštas Nr. 7-774, adresuotas S J ir Alytaus pataisos namams [...], kuriame buvo nurodyta, kad Pareiškėjas numatytu laiku bus konvojuotas GKK į LAVL. 2017-08-21 Alytaus pataisos namų Sveikatos priežiūros tarnyba telefonu buvo informuota, kad artimiausiu etapu (etapas į LAVL 2017-08-23) S J būtų pristatytas GKK į LAVL. 2017-08-22 S J žodžiu buvo informuotas, kad yra kviečiamas vykti į GKK į LAVL. Taip pat S J buvo priminta, kad 2017-08-23 jis turėtų vykti numatytam chemoterapijos kursui. Motyvuodamas tuo, kad GKK jam svarbu, ir, jei galima nukelti chemoterapijos kursą vėlesnei datai, jis vyktų į LAVL numatytą GKK. Susisiekus su NVI Chemoterapijos skyriaus gydytojo epikrizėje nurodytu telefonu ir gavus žodinę informaciją, kad numatytas gydymas gali būti atidėtas 1–2 savaitėm, S J nusprendė vykti į LAVL numatytą GKK.“

5. Seimo kontrolierius 2017 m. rugsėjo 5 d. raštu Nr. 4D-2017/1-1210/3D-2614 kreipėsi į Kalėjimų departamento direktorių, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2017 m. rugsėjo 28 d. Seimo kontrolierius gavo Kalėjimų departamento raštą, kuriame pateikta ši informacija: „[...] pareiškėjo atžvilgiu įsiteisėjus apkaltinamajam nuosprendžiui, pareiškėjo sveikatos būklė sunki, tačiau stabili, be progresavimo požymių, tęsiamas periodinis chemoterapinis gydymas Nacionalinio vėžio instituto dienos stacionare. Pablogėjus pareiškėjo sveikatos būklei jis galėjo būti tiek savo, tiek Alytaus pataisos namų Sveikatos priežiūros tarnybos specialistų iniciatyva perkeliamas į Alytaus pataisos namų socialinės globos sektorių, tačiau Kalėjimų departamente veikianti Nuteistųjų skyrimo, perkėlimo į pataisos įstaigos socialinės globos sektorių ar iš šio sektoriaus komisija prašymo svarstymui dėl pareiškėjo perkėlimo į Alytaus pataisos namų socialinės globos sektorių nebuvo

gavusi. O pareiškėją iškart po nuosprendžio įsiteisėjimo stacionarizuoti į Laisvės atėmimo vietų ligoninę taip pat nebuvo medicininių indikacijų.“

6. Seimo kontrolierius 2017 m. rugsėjo 5 d. raštu Nr. 4D-2017/1-1210/3D-2616 kreipėsi į Nacionalinio vėžio instituto direktorių, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2017 m. rugsėjo 14 d. Seimo kontrolierius gavo 2017 m. rugsėjo 13 d. Instituto raštą Nr. R3-1155, kuriame nurodoma:

6.1. „[...] Gydymas buvo pradėtas jam atvykus ir pateikus siuntimą iš Laisvės atėmimo vietų ligoninės. 2015-07-28 buvo atlikta laparoskopinė operacija dėl IV stadijos riestinės žarnos karcinomos su metastazėmis į kepenis ir mechaniniu žarnų nepraeinamumu ir nurodyta nepalanki ligos prognozė. Nuo 2015-09-16 pradėta taikyti chemoterapija, kas 2–3 mėn. atliekant kompiuterinės tomografijos tyrimus (toliau – KT) ir tokiu būdu įvertinant ligos būklę. Kontroliniuose tyrimuose stabili ligos eiga buvo iki 2016-05-25, kada atlikus tyrimus stebėta nežymiai neigiama dinamika. Gydymas 2016-05-27 papildytas [...], tačiau, atlikus kontrolinį KT tyrimą 2016-08-26, stebėta neigiama dinamika. 2016-08-26 bendro chemoterapeutų aptarimo metu nuspręsta gydymą keisti [...]. Skirta 12 ciklų, toleravo patenkinamai. Kontroliniuose KT tyrimuose, atliktuose 2017-02-17, stebėta ligos stabilizacija. 2017-05-09 atliktoje krūtinės, pilvo ir dubens organų KT stebėtas ligos progresavimas plaučiuose ir kepenyse. Ligonis aptartas konsiliume, nuspręsta skirti III-ios eilės paliatyvią chemoterapiją [...]. Gydymą toleravo patenkinamai. 2017-09-06 atlikus krūtinės, pilvo ir dubens organų KT, stebimas tolesnis ligos progresavimas – atsirado naujos metastazės kepenyse. Pareiškėjo liga, esant 2015-07-30 nustatyta nepalankiai prognozei, nepaisant taikyto specifinio gydymo ir laikino stabilizavimo, laipsniškai progresavo nuo 2016-05-25.“

6.2. „Paciento būklė gydymo Institute metu ir po jo buvo vertinta, vadovaujantis tarptautiniu rodikliu ECOG (angl. *Eastern Cooperative Oncology Group*), kuris naudojamas vertinant, kaip vyksta ligos progresavimas ir kaip liga paveikia paciento kasdienius gyvenimo gebėjimus, kad nustatyti tinkamą gydymą ir ligos prognozę. S. J. ... būklė viso gydymo laikotarpiu buvo vertinama kaip ECOG-1 – ribojama sunki fizinė veikla, tačiau priežiūra yra ambulatorinė ir pacientas gali atlikti lengvą fizinę ar sėdimąją pobūdžio darbą, pvz., lengvą namų darbą, biuro darbą.

Naudojimasis dušu yra higienos dalykas, priklausantis nuo individualių įpročių ir poreikių. Chemoterapijos metu dušas galėtų būti ne tik higienos, bet ir psichoterapijos priemonė. Gydymo Institute laikotarpiu pacientas keletą kartų konsultuotas psichologo ir gydytojo psichiatro [...].“

6.3. „Išrašant pacientą po chemoterapijos ciklų, jo būklė buvo vertinama kaip gera ir patenkinama, atitinkanti ECOG-1. Taikyto gydymo toksiškumo reiškinių nestebėta [...]. Specialios gyvenimo ar transportavimo sąlygos nereikalingos.“

6.4. „Pacientas gydymo Institute metu buvo viena ranka antrankiais rakinamas prie šoninio lovos krašto. Už paciento saugojimo ypatumus ne dėl medicininės būklės medicinos personalas neatsako ir šio sprendimo neįtakojo. Chemoterapinio gydymo pradžioje S. J. ... gulėjo palatoje vienas. Ar buvo tuo metu rakinamas, personalas neprisimena. Išaiškėjus manipuliaciniam paciento elgesiui (savavališkai sulėtindavo lašelinės greitį), velesni chemoterapijos kursai buvo taikyti didesnėje palatoje kartu su kitais ligoniais. Tinkamas chemoterapijos skyrimas buvo užtikrintas.“

6.5. „Pacientui atvykus chemoterapijos ciklui, 2017-06-13 apžiūros metu ant dešinėsios plaštakos (gydančios gydytojos teigimu, nugariniame paviršiuje didžiojo piršto ir smiliaus srityje) pastebėtas apie 8 cm makulinis bėrimas su aiškiais kraštais ir šviesesniu centru, rekomenduota ambulatorinė dermatologo konsultacija. Atvykęs gydymo tęsimui 2017-06-27, pacientas teigė, kad buvo konsultuotas dermatologo ir jam diagnozuota grybelinė infekcija. Bėrimas dinamikoje sumažėjo ir 2017-09-04 jo vietoje buvo stebimas apie 2 cm sausos odos plotelis [...]. Sužalojimų riešų srityse nestebėta.“

6.6. „S. J serga toli pažengusia ir progresuojančia onkologine liga, kurios metu gali pasireikšti pasikartojantys pačios ligos simptomai, sąlygoti imuninės sistemos susilpnėjimo (bendras silpnumas, herpetiniai odos pakitimai, odos grybelinė infekcija, ŽIV infekcija – S. J atliktas testas neigiamas), gydymo komplikacijos (pykinimas, dažnas tuštinimasis, delnų-pačių odos pakitimai, polineuropatijos reiškiniai) bei asmenybės pakitimai, susiję ir su liga. ir su laisvės atėmimu. [...].“

7. Seimo kontrolierius 2017 m. lapkričio 23 d. raštu Nr. 4D-2017/1-1210/3D-3459 kreipėsi į LAVL direktorių, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2017 m. gruodžio 5 d. Seimo kontrolierius gavo 2017 m. gruodžio 4 d. LAVL raštą Nr. S-5733, kuriame nurodoma:

7.1. Pareiškėjas „[...] atvyko į Ligoninę 2017 m. birželio 7 d. Alytaus pataisos namų 2017 m. birželio 7 d. medicinos įrašė / siuntime nurodytas siuntimo tikslas – „į LAVL chemoterapijos kursui (06-13) (Nacionalinis vėžio centras), diagnozė – *Ca sigmae st. IV. Progrediens*. Kitoje siuntimo pusėje (5. Ligos anamnezė, diagnostiniai tyrimai, ligos eiga, taikytas gydymas, rekomendacijos dėl gydymo / darbo), kurioje paprastai informuojama apie papildomas aplinkybes dėl ligos eigos, gydymo ir / ar rekomendacijų, nurodyta, kad pacientas siunčiamas į Ligoninę gydytojų konsultacinės komisijos (toliau – ir GKK) sprendimui [...].“

7.2. „Pabrėžtina, kad, pagal susiklosčiusią praktiką tarp Ligoninės ir kitų laisvės atėmimo įstaigų, kiekvienu konkrečiu atveju, prieš siunčiant pacientą dėl sveikatos būklės patikrinimo Ligoninės GKK komisijai, atvykimas yra iš anksto derinamas telefonu arba raštu su Ligoninės administracija, kadangi GKK darbas yra planinis ir organizuojamas tik esant poreikiui. Šiuo atveju Alytaus pataisos namų Sveikatos priežiūros tarnybos gydytojas nederino su Ligoninės administracija dėl GKK posėdžio datos nagrinėti paciento atvejo.

Atsižvelgiant į tai, kad pacientui planinis chemoterapijos ciklas buvo numatytas 2017 m. birželio 13 d. Nacionaliniame vėžio institute, todėl, nesant tolesnio mediciniškai pagrįsto paciento buvimo Ligoninėje, jis 2017 m. birželio 8 d. išrašytas į Alytaus pataisos namus.“

7.3. „Alytaus pataisos namų Sveikatos priežiūros skyriaus darbuotojui suderinus su Ligoninės administracija dėl paciento atvykimo GKK įvertinimui, Alytaus pataisos namų 2017 m. rugpjūčio 22 d. išrašu / siuntimu (siuntinio tikslas – GKK), pacientas kitą dieną atvyko į Ligoninę ir buvo paguldytas į Slaugos ir palaikomojo gydymo skyrių GKK komisijai įvertinti paciento sveikatos būklę. [...] GKK posėdis įvyko 2017 m. rugsėjo 26 d. Ligoninės 2017 m. rugsėjo 27 d. raštu [...] aktas su išvada išsiųstas į Alytaus pataisos namus.“

8. Pareiškėjo Skundo tyrimo metu Seimo kontrolierius gavo papildomą informaciją:

8.1. LAVL 2018-02-12 atsiuntė raštą Nr. S-744, kuriuo pateikė dokumentus iš Pareiškėjo asmens bylos (kopijos). Pagal dokumentus nustatyta:

8.1.1. Alytaus PN 2017-10-25 Alytaus rajono apylinkės teismui išsiuntė teikimą dėl Pareiškėjo atleidimo nuo bausmės dėl ligos. Alytaus rajono apylinkės teismas 2017-11-24 raštu Alytaus PN administraciją informavo, kad GKK išvada neišsami ir reikia ją patikslinti, teikimo nagrinėjimas atidėtas iki 2017-12-19.

8.1.2. Alytaus PN 2017-12-05 konvojavo Pareiškėją į LAVL. 2017-12-06 LAVL surašytas patikslintas Pareiškėjo sveikatos būklės patikrinimo aktas.

8.1.3. Alytaus rajono apylinkės teismo 2017-12-19 nutartimi Pareiškėjas buvo atleistas nuo tolesnio laisvės atėmimo bausmės atlikimo dėl ligos. S. J iš LAVL 2017-12-28 buvo paleistas į laisvę.

8.2. Valstybės įmonė Registrų centras Seimo kontrolieriui 2018-03-21 pateikė gyventojų registro pažymą Nr. GR.4A-454, kurioje nurodyta, jog S J mirė 2018-01-06.

Skundo tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

9. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (akto redakcija, galiojusi nuo 2017-01-01 iki 2017-09-01):

9.1. *120 straipsnis. Specialiosios priemonės, jų panaudojimo tikslas ir ribos* – „1. Šio Kodekso 121, 122, 123 straipsniuose nustatytais pagrindais ir tvarka pataisos įstaigose gali būti panaudotos specialiosios priemonės: antrankiai, tramdomieji marškiniai ar surišimo priemonės, elektroimpulsiniai prietaisai, lazdos, koviniai imtynių veiksmai, dujos, vandensvaidžiai, tarnybiniai šunys, šarvuočiai ir kita technika. 2. Specialiosios priemonės naudojamos atsižvelgiant į teisėtvarkos pažeidimo pobūdį, pažeidėjo asmenybę ir konkrečias aplinkybes bei situaciją. Naudojami specialiosios priemonės, pareigūnai privalo stengtis išvengti sunkių pasekmių“;

9.2. *121 straipsnis. Antrankių, tramdomųjų marškinių ar surišimo priemonių, elektroimpulsinių prietaisų, lazdų, kovinių imtynių veiksmų bei asmens apsaugai skirtų dujų panaudojimo pagrindai* – „Kalėjimų departamento, pataisos įstaigos, policijos ir Viešojo saugumo tarnybos pareigūnai gali panaudoti prieš nuteistuosius antrankius, tramdomuosius marškinius ar surišimo priemonės, elektroimpulsinius prietaisus, lazdas, kovinius imtynių veiksmus bei asmens apsaugai skirtas dujas šiais atvejais: [...] 2. Be šio straipsnio 1 dalyje nurodytų atvejų, antrankiai arba tramdomieji marškiniai ar surišimo priemonės naudojami šiomis aplinkybėmis: 1) kai nuteistasis siautėja, – iki nusiramavimo; 2) kai nuteistasis atsisako konvojavimo, sekti į kamerų tipo patalpas, – konvojavimo arba palydos metu; 3) kai nuteistasis bando žudyti ar susižaloti; 4) konvojuojant nuteistąjį specialiai neįrengtomis transporto priemonėmis; [...]“;

9.3. *173 straipsnis. Arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės atliekančių nuteistųjų materialinis buitinis aprūpinimas* – „1. Arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės atliekantiems nuteistiesiems užtikrinamos reikiamos gyvenamųjų patalpų ir buities sąlygos, atitinkančios Lietuvos Respublikos higienos normas“;

9.4. *176 straipsnis. Atleidimo nuo bausmės atlikimo pagrindai* – „Nuteistieji atleidžiami nuo bausmės atlikimo šiais pagrindais: [...] 6) susirgę sunkia nepagydoma liga, kai teismas priima atitinkamą nutartį [...]“;

9.5. *177 straipsnis. Atleidimas nuo bausmės atlikimo dėl ligos* – „1. Susirgęs sunkia nepagydoma liga nuteistasis gali būti apylinkės teismo atleistas nuo tolesnio bausmės atlikimo. 2. Teikimą atleisti nuteistąjį nuo bausmės atlikimo dėl ligos teismui paduoda bausmės vykdymo institucijos vadovas. Kartu su teikimu teismui nusiunčiama gydytojų komisijos išvada ir nuteistojo asmens byla.“

10. Nuteistųjų, susirgusių sunkia nepagydoma ar psichikos liga, sveikatos būklės patikrinimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2013 m. gruodžio 27 d. įsakymu Nr. 1R-308/V-1247 (toliau vadinama ir – Aprašas), nustatyta:

„10. Arešto ar laisvės atėmimo bausmę atliekantis nuteistasis, kuriam laisvės atėmimo vietos gydytojas įtaria sunkią nepagydomą ligą ar psichikos ligą, dėl kurios jis negali suvokti savo veiksmų esmės ir jų valdyti, pristatomas į Laisvės atėmimo vietų ligoninę sveikatos būklės patikrinimui.

11. Atvykusio į Laisvės atėmimo vietų ligoninę nuteistojo, nurodyto Aprašo 10 punkte, sveikatos būklės patikrinimą atlieka gydantis gydytojas.

12. Jei Laisvės atėmimo vietų ligoninėje nėra techninių galimybių tyrimams atlikti, šiuos tyrimus nuteistąjį Laisvės atėmimo vietų ligoninėje gydancio gydytojo siuntimu atlieka valstybės ir savivaldybių asmens sveikatos priežiūros viešosios įstaigos (toliau – VSASPV).

Nuteistųjų, atliekančių arešto ir laisvės atėmimo bausmes, sveikatos būklės patikrinimai ir reikalingi tyrimai VSASPVĮ organizuojami Laisvės atėmimo vietose veikiančių asmens sveikatos priežiūros tarnybų struktūros, etatų skaičiaus ir darbo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2009 m. kovo 18 d. įsakymu Nr. V-195/1R-76 „Dėl Laisvės atėmimo vietose veikiančių asmens sveikatos priežiūros tarnybų struktūros, etatų skaičiaus ir darbo tvarkos aprašo patvirtinimo“, nustatyta tvarka.

13. Gydytojas, patikrinęs nuteistojo sveikatos būklę ir nustatęs, kad nuteistasis serga sunkia nepagydoma liga, tai pažymi nuteistojo Gydytojo stacionare ligos istorijos (medicininės apskaitos forma Nr. 003-1/ap) dienyne ir užpildo Sveikatos būklės patikrinimo aktą (2 priedas) iki dalies, kurioje įrašoma GKK išvada. Sveikatos būklės patikrinimo aktas registruojamas Sveikatos būklės patikrinimo aktų registracijos žurnale (3 priedas). Sveikatos būklės patikrinimo aktas pateikiamas LAVL vadovui.

14. Laisvės atėmimo vietų ligoninės vadovas, gavęs Aprašo 13 punkte nurodytą Sveikatos būklės patikrinimo aktą, per 2 darbo dienas perduoda jį GKK, veikiančios Laisvės atėmimo vietų ligoninėje, pirmininkui.

15. GKK pirmininkas, gavęs Aprašo 14 punkte nurodytą Sveikatos būklės patikrinimo aktą, organizuoja GKK darbą taip, kad per 5 darbo dienas nuo Sveikatos būklės patikrinimo akto gavimo GKK nariai apžiūrėtų nuteistąjį, įvertintų jo Gydytojo stacionare ligos istorijoje ir asmens sveikatos istorijoje įrašytus tyrimų rezultatus, kitus medicininius dokumentus ir GKK posėdyje priimtą sprendimą dėl nuteistajam nustatytos sunkios nepagydomos ligos patvirtinimo.

16. Aprašo 15 punkte nurodytas sprendimas dėl nuteistajam nustatytos sunkios nepagydomos ligos patvirtinimo priimamas GKK narių balsų dauguma. Balsams pasiskirsčius po lygiai, sprendimą lemia GKK pirmininko balsas. GKK pirmininkas šį sprendimą įrašo Sveikatos būklės patikrinimo akte ir Sveikatos būklės patikrinimo aktų registre. Sveikatos būklės patikrinimo aktas su įrašytu GKK sprendimu pateikiamas Laisvės atėmimo vietų ligoninės vadovui. Sveikatos būklės patikrinimo akto kopija nuteistajam įteikiama akto surašymo dieną.

[...]

18. Viešųjų darbų ar laisvės apribojimo bausmę vykdančios institucijos vadovas, gavęs Aprašo 8 punkte nurodytus dokumentus, o Laisvės atėmimo vietų ligoninės vadovas – Aprašo 16 punkte nurodytus dokumentus, per 3 darbo dienas pateikia įstatymų nustatytus dokumentus teismui dėl nuteistojo atleidimo nuo bausmės dėl ligos.“

11. Asmens sveikatos priežiūros paslaugų teikimo Laisvės atėmimo vietų ligoninėje tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2016 m. liepos 21 d. įsakymu Nr. V-968/1R-212, nustatyta:

„8. Nustačius, kad pacientas serga sunkia nepagydoma liga, nurodyta Nuteistųjų, susirgusių sunkia nepagydoma ar psichikos liga, sveikatos būklės patikrinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2013 m. gruodžio 27 d. įsakymu Nr. 1R-308/V-1247 „Dėl Nuteistųjų, susirgusių sunkia nepagydoma ar psichikos liga, sveikatos būklės patikrinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, 1 priede, ligoninės gydytojų konsultacinė komisija surašo išvadą ir ligoninės vadovas pateikia įstatymų nustatytus dokumentus teismui dėl paciento atleidimo nuo bausmės dėl ligos.“

12. Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2003 m. liepos 2 d. įsakymu Nr. 194, reglamentuota:

12.1. „11¹. Iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo programoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. liepos 22 d. nutarimu Nr. 740 „Dėl Laisvės atėmimo vietų modernizavimo programos patvirtinimo“, nurodytų projektų įgyvendinimo vienam

asmeniui tenkantis minimalus gyvenamųjų patalpų plotas negali būti mažesnis kaip: 11¹.1. 3,1 kv. m – pataisos įstaigų bendrabučių tipo patalpose (išskyrus Kauno nepilnamečių tardymo izoliatorių-pataisos namus)“;

12.2. „258. Ne rečiau kaip kartą per savaitę nuteistiesiems suteikiama galimybė pasinaudoti dušu, gauti išskalbtą patalynę ir apatinius drabužius, kartą per mėnesį – pasinaudoti kirpėjo paslaugomis.“

13. Konvojavimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005 m. liepos 29 d. įsakymu Nr. 1R-240/1V-246 (toliau vadinama ir – Konvojavimo taisyklės), nustatyta:

„218. Konvojuojamiesiems konvojuoti į laisvės atėmimo vietų ligoninę arba valstybės ar savivaldybių asmens sveikatos priežiūros viešąsias įstaigas negali būti skiriami automobiliai, kurie neatitinka specialiųjų automobilių reikalavimų, nurodytų šiose taisyklėse.

219. Organizuojant konvojuojamųjų ginkluotą šaunamaisiais ginklais apsaugą valstybės ar savivaldybių asmens sveikatos priežiūros viešosiose įstaigose, skiriamas Kalėjimų departamentui pavaldžių įstaigų, teritorinių policijos įstaigų ar kitų specialiųjų statutinių institucijų laikinasis konvojus. Organizuojant konvojų valstybės ar savivaldybių asmens sveikatos priežiūros viešosiose įstaigose, vadovujamasi šių taisyklių nuostatomis [...].

[...]

220. Pareigūnas, paskyręs konvojų arba jį instruktuosiąs, taip pat konvojaus viršininkas konvojuojamųjų apsaugos organizavimo, konvojuojamiesiems nustatyto režimo reikalavimų laikymosi užtikrinimo ir jų elgesio valstybės ar savivaldybių asmens sveikatos priežiūros viešojoje įstaigoje klausimus suderina su valstybės ar savivaldybių asmens sveikatos priežiūros viešosios įstaigos (gydymo skyriaus) vadovybe. Konvojaus pareigūnai privalo turėti radijo, telefono arba kitokį ryšį su institucija, paskyrusia konvojų, artimiausia teritorine policijos įstaiga ir gydymo skyriumi, kuriame hospitalizuotas konvojuojamasis.

[...]

223. Viešojo saugumo pajėgų, Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų konvojuotojai antrankius arba surišimo priemones taip pat naudoja:

223.1. ypatingojo konvojaus metu;

223.2. konvojuodami konvojuojamuosius, kurie yra linkę pabėgti, užpulti konvojų, žaloti save ar kitus asmenis, taip pat įtariamus, kaltinamus ar nuteistus už labai sunkių nusikaltimų padarymą. Antrankiai šiems asmenims gali būti nuimti tik teismo posėdžio metu ir tik leidus šio posėdžio pirmininkui, taip pat konvojuojamąjį palydėjus į tualetą;

223.3. konvojuodami konvojuojamuosius transporto priemonėmis, kuriose nėra įrengtų kamerų, kol konvojuojamasis bus nuvežtas į įstaigą ar kitą paskirties punktą. Jei tokia transporto priemonė konvojuojami du ar daugiau konvojuojamieji, jie gali būti kartu surakinami antrankiais, vieno konvojuojamojo dešinę ranką prirakinant prie kito konvojuojamojo kairės rankos.“

14. Laisvės atėmimo vietų apsaugos ir priežiūros instrukcija, patvirtinta Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2014 m. rugsėjo 10 d. įsakymu Nr. V-362 (toliau vadinama ir – Instrukcija), reglamentuota:

„185. Panaudoję specialiąsias priemones, elektroimpulsinius prietaisus ar šaunamuosius ginklus, pareigūnai laisvės atėmimo vietos direktoriui rašo tarnybinius pranešimus, kuriuose nurodo, kada, kur, prieš ką, kokiomis aplinkybėmis specialiosios priemonės, elektroimpulsiniai prietaisai ar šaunamieji ginklai buvo panaudoti. Dėl specialiųjų priemonių ar šaunamojo ginklo panaudojimo atliekamas tarnybinis tyrimas (išskyrus atvejus, kai konvojavimo metu antrankiai naudojami kaip prevencinė priemonė, konvojuojamajam nesipriešinant ir neatsisakant konvojavimo). Tarnybiniai pranešimai pridedami prie tarnybinio tyrimo arba pažeidimo dokumentinės medžiagos.“

15. Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto:

26 straipsnis. Pataisos pareigūnų teisės – „1. Pataisos pareigūnai turi šias teises: [...] 4) turėti, saugoti ir panaudoti šaunamuosius ginklus ir specialiąsias priemones Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme, Bausmių vykdymo kodekse, Suėmimo vykdymo įstatyme, kituose Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatytais atvejais ir tvarka. Šią teisę turi tik specialiąją mokymo programą baigę pataisos pareigūnai; [...]“;

16. Suimtųjų ir nuteistųjų siuntimo į asmens sveikatos priežiūros įstaigas ir hospitalizavimo jose tvarkos aprašų, patvirtintu Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2016 m. rugpjūčio 24 d. įsakymu Nr. V-297, nustatyta:

„15. Konvojuojant pacientus į kitas asmens sveikatos priežiūros įstaigas, kai jų apsaugą reikia užtikrinti ilgiau nei 8 valandas arba nakties metu, direktoriaus budintysis padėjėjas apie tai elektroniniu paštu informuoja apskrities vyriausiąjį arba teritorinį policijos komisariatą.

16. Jei pacientas konvojuojamas į kito miesto, nei yra laisvės atėmimo vietų įstaiga, teritoriniu principu artimiausią kitą asmens sveikatos priežiūros įstaigą, konvojų (sargybą) užtikrina laisvės atėmimo vietų įstaiga, iš kurios buvo konvojuotas pacientas. Šių pacientų apsaugą taip pat gali vykdyti ir laisvės atėmimo vietų įstaiga, pagal teritorinį principą esanti artimiausiai asmens sveikatos priežiūros įstaigos. Tokiu atveju įstaiga, iš kurios konvojuotas pacientas, turi sudaryti rašytinį susitarimą su laisvės atėmimo vietų įstaiga, kuriai perduodama apsauga, ir gauti Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pritarimą.“

17. Lietuvos higienos norma HN 134:2015 „Laisvės atėmimo vietų ir teritorinių policijos įstaigų areštinių sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. V-908, nustatyta:

„44. Laisvės atėmimo vietose, policijos areštinėse laikomiems asmenims turi būti sudaryta galimybė ne rečiau kaip vieną kartą per savaitę nusiprausti duše.“

Teismų praktika

18. Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika:

18.1. Europos Žmogaus Teisių Teismas byloje *Valaštinis prieš Lietuvą* (2001 m. liepos 24 d.) pažymėjo, jog Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (toliau vadinama ir – Konvencija) įpareigoja valstybę užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė.

18.2. Europos Žmogaus Teisių Teismas byloje *Bouyid prieš Belgiją* (2015 m. rugsėjo 28 d. sprendimas) pažymėjo, kad, asmens laisvės atėmimo atveju arba tiesiog jam susidūrus su teisėsaugos pareigūnais, bet koks fizinės jėgos panaudojimas, jei jis nėra griežtai būtinas dėl šio asmens elgesio, žemina žmogaus orumą ir iš esmės nėra suderinamas su Konvencijos 3 straipsnyje numatyta teise.

19. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika:

19.1. Konstitucinis Teismas savo 2004-12-13 nutarime, be kita ko, yra konstatavęs, jog:

„[...] Konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams: teisėkūros subjektai teisės aktus gali leisti tik neviršydamį savo įgaliojimų; teisės aktuose nustatyti reikalavimai turi būti grindžiami bendro pobūdžio nuostatomis (teisės normomis ir principais), kurias įmanoma taikyti visiems numatytiems atitinkamų teisinių santykių subjektams; diferencijuotas teisinis reguliavimas turi būti grindžiamas tik atitinkamais teisės aktais reguliuojamų visuomeninių santykių subjektų padėties objektyviais skirtumais; kad teisinių santykių subjektai galėtų žinoti, ko iš jų reikalauja teisė, teisės normos turi būti nustatomos iš anksto, teisės aktai turi būti oficialiai skelbiama, jie turi būti vieši ir prieinami; įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti aiškus, suprantamas, neprieštaringas, teisės aktų formuluotės turi būti tikslios, turi būti užtikrinami teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna, teisės aktuose neturi būti nuostata, vienu metu skirtingai reguliuojančių tuos pačius visuomeninius santykius; kad teisinių santykių subjektai galėtų savo elgesį orientuoti pagal teisės reikalavimus, teisinis reguliavimas turi būti santykinai stabilus; teisės aktais negalima reikalauti neįmanomų dalykų (*lex non cogit ad impossibilia*); teisės aktų galia yra nukreipta į ateitį, įstatymų ir kitų teisės aktų galiojimas atgal neleidžiamas (*lex retro non agit*), nebent teisės aktu būtų sušvelninama teisinių santykių subjekto padėtis ir kartu nebūtų pakenkiama kitiems teisinių santykių subjektams (*lex benignior retro agit*); [...].

[...] pagal Konstituciją su žmogaus teisių ir laisvių turinio apibrėžimu ar jų įgyvendinimo garantijų įtvirtinimu susijusį teisinį reguliavimą galima nustatyti tik įstatymų. [...]“;

19.2. Konstitucinio Teismo 2012 m. balandžio 18 d. nutarimo 10.2 punktas – „Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja teisės aktų hierarchiją. Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad šis konstitucinis principas neleidžia poįstatyminiais teisės aktais (taigi ir Vyriausybės nutarimais) nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su nustatytu įstatyme, kad poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, kad poįstatyminiai teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais, kad poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas, nepaisant to, ar tas aktas yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2007 m. rugsėjo 6 d., 2010 m. kovo 9 d. nutarimai). Konstitucija draudžia žemesnės galios teisės aktais reguliuoti tuos santykius, kurie gali būti reguliuojami tik aukštesnės galios teisės aktais (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2007 m. lapkričio 29 d., 2009 m. rugsėjo 2 d. nutarimai).“

20. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau vadinama – LVAT) 2014-04-09 aprobuotame praktikos, nagrinėjant bylas dėl bausmių vykdymo ir kardomojo suėmimo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų viešojo administravimo srityje, apibendrinime nurodė (13.2 papunktis): „Šio teisinio reguliavimo kontekste teisėjų kolegija pažymėjo, kad Pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Viešojo administravimo įstatymo 3 str. 1 p.) (2012 m. gruodžio 20 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A822-3206/2012).“

21. LVAT 2016-02-23 nutartyje (administracinė byla Nr. A-236-858/2016), be kita ko, nurodyta:

„BVK nuostatų konstrukcija leidžia teigti, kad specialiosios priemonės gali būti naudojamos tik išimtiniais, teisės aktų numatytais atvejais ir jų naudojimas privalo būti

nutrauktas, kai išnyksta jų panaudojimo pagrindai. Taikant šias priemones turi būti gerbiamos asmens teisės, pareigūnai negali veikti nesilaikydami teisės aktų numatytų reikalavimų, negali būti piktnaudžiaujama suteikiamais įgaliojimais, asmenims tokioje situacijoje turi būti užtikrinamos Lietuvos Respublikos Konstitucijos 21 straipsnyje, BVK 7 straipsnio 1 dalyje nurodomos teisės, atsižvelgiama į tai, kad vykdant bausmę neturi būti siekiama žmogų kankinti, žiauriai su juo elgtis arba žeminti jo orumą.“

Tyrimo išvados

22. Atsižvelgiant į tyrimo metu analizuotą informaciją, teisinį reglamentavimą, išvados bus pateikiamos išskiriant šias dalis:

22.1. dėl Ligoninės ir Alytaus PN pareigūnų veiksmų, susijusių su teikimu dėl atleidimo nuo laisvės atėmimo bausmės;

22.2. dėl Alytaus PN administracijos veiksmų naudojant specialiąją priemonę antrankius;

22.3. dėl laikymo sąlygų Alytaus PN.

Dėl Ligoninės ir Alytaus PN pareigūnų veiksmų, susijusių su teikimu dėl atleidimo nuo laisvės atėmimo bausmės

23. Pareiškėjas Skunde Seimo kontrolieriui rašė, kad 2017-06-07 buvo atvežtas į Ligoninę dėl GKK sprendimo priėmimo, tačiau kitą dieną buvo vėl parvežtas į Alytaus PN; būnant LAVL niekas jo net neapžiūrėjo, o dokumentuose pažymėjo, kad gydymas nereikalingas.

24. Skundo tyrimo metu buvo nustatyta, kad 2017-06-07 Pareiškėjas buvo etapuotas į Ligoninę, o kitą dieną vėl išvežtas į Alytaus PN. LAVL administracija Seimo kontrolieriui paaiškino, kad, „pagal susiklosčiusią praktiką tarp Ligoninės ir kitų laisvės atėmimo įstaigų, kiekvienu konkrečiu atveju prieš siunčiant pacientą dėl sveikatos būklės patikrinimo Ligoninės GKK komisijai, atvykimas yra iš anksto derinamas telefonu arba raštu su Ligoninės administracija, kadangi GKK darbas yra planinis ir organizuojamas tik esant poreikiui. Šiuo atveju Alytaus pataisos namų Sveikatos priežiūros tarnybos gydytojas nederino su Ligoninės administracija dėl GKK posėdžio datos nagrinėti paciento atvejo“.

Vėliau Pareiškėjo atvykimo į LAVL laikas buvo suderintas iš anksto; dėl GKK sprendimo jis buvo atvežtas į Ligoninę 2017-08-23, GKK posėdis įvyko 2017-09-26.

Iš pateiktų medicininių dokumentų kopijų nustatyta, kad nuteistasis 2017-08-29 buvo konsultuotas gydytojo dermatologo ir terapeuto; 2017-09-04–2017-09-06 Pareiškėjas buvo gydomas Institute, po chemoterapijos kurso vėl grąžintas į Ligoninę, 2017-10-04 etapuotas į Alytaus PN.

25. Nuteistųjų, susirgusių sunkia nepagydoma ar psichikos liga, sveikatos būklės patikrinimo tvarkos aprašo 10 punkte numatyta, kad arešto ar laisvės atėmimo bausmę atliekantis nuteistasis, kuriam laisvės atėmimo vietos gydytojas įtaria sunkia nepagydomą ligą ar psichikos ligą, dėl kurios jis negali suvokti savo veiksmų esmės ir jų valdyti, pristatomas į Laisvės atėmimo vietų ligoninę sveikatos būklės patikrinimui (šios pažymos 10 punktas).

Pagal Aprašo 11 punktą, atvykusio į Ligoninę nuteistojo, nurodyto Aprašo 10 punkte, sveikatos būklės patikrinimą atlieka gydantis gydytojas. Gydytojas, patikrinęs nuteistojo sveikatos būklę ir nustatęs, kad nuteistasis serga sunkia nepagydoma liga, tai pažymi nuteistojo Gydymo stacionare ligos istorijos dienyne ir užpildo sveikatos būklės patikrinimo aktą iki dalies, kurioje įrašoma GKK išvada. Sveikatos būklės patikrinimo aktas registruojamas Sveikatos būklės patikrinimo aktų registracijos žurnale ir pateikiamas LAVL vadovui. **Laisvės atėmimo**

vietų ligoninės vadovas, gavęs Aprašo 13 punkte nurodytą sveikatos būklės patikrinimo aktą, per 2 darbo dienas perduoda jį GKK, veikiančios Laisvės atėmimo vietų ligoninėje, pirmininkui (šios pažymos 10 punktas).

26. Seimo kontrolieriui pateiktame Alytaus PN 2017-06-07 gydytojo siuntime nurodyta, kad Pareiškėjas į LAVL siunčiamas GKK sprendimui priimti, „pristatyti chemoterapijos kursui į Nacionalinį vėžio centrą Vilniuje, atlikti tyrimus prieš vežant pagal nurodymą“.

Įvertinus nustatytas aplinkybes ir teisinį reglamentavimą pažymėtina, kad Alytaus PN gydytojas, įvertinęs nuteistojo sveikatos būklę ir vadovaudamasis šios pažymos 25 punkte nurodytų teisės aktų nuostatomis, pagrįstai jį siuntė į LAVL, kad būtų sprendžiamas klausimas dėl atleidimo nuo tolesnės laisvės atėmimo bausmės ligos pagrindu, tačiau LAVL administracija kitą dieną Pareiškėją gražino atgal į pataisos namus net nepradėjusi šio asmens sveikatos būklės patikrinimo procedūros.

Atkreiptinas dėmesys, jog LAVL administracijos paaiškinimas, kad „pagal susiklosčiusią praktiką“ pacientų atvykimas dėl sveikatos būklės patikrinimo Ligoninės GKK komisijoje turi būti derinamas iš anksto telefonu arba raštu su Ligoninės administracija, kadangi GKK darbas yra planinis ir organizuojamas tik esant poreikiui, nėra pakankamas pagrindas sunkios sveikatos būklės nuteistajį, atvežtą į Ligoninę dėl GKK sprendimo priėmimo, vėl vežti atgal į pataisos namus.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad kitas Pareiškėjo pristatymas į LAVL dėl GKK sprendimo buvo derintas iš anksto, Pareiškėjas 2017-08-23 buvo pristatytas į Ligoninę, tačiau GKK sprendimas buvo priimtas daugiau nei po mėnesio, t. y., tik 2017-09-26, nors Pareiškėjo būklė buvo labai sunki ir tokiu atveju dokumentų ruošimas teikimui atleisti nuo laisvės atėmimo bausmės dėl ligos turėtų būti atliktas per kiek įmanoma trumpesnį laikotarpį.

27. Pažymėtina, kad, vadovaujantis Nuteistųjų, susirgusių sunkia nepagydoma ar psichikos liga, sveikatos būklės patikrinimo tvarkos aprašo nuostatomis, LAVL gydantis gydytojas turi atlikti atvežto nuteistojo sveikatos patikrinimą, surašyti sveikatos būklės patikrinimo aktą ir jį pateikti LAVL vadovui. Ligoninės vadovas turi sveikatos būklės patikrinimo aktą per 2 darbo dienas pateikti GKK pirmininkui, kuris per 5 darbo dienas turi organizuoti komisijos darbą, įvertinti ligonio būklę ir surašyti išvadą.

Kaip nustatyta tyrimo metu, nuo Pareiškėjo atvykimo į LAVL iki GKK sprendimo priėmimo praėjo daugiau nei mėnuo. LAVL administracija Seimo kontrolieriui nepateikė jokių paaiškinimų dėl tokio delsimo priimti GKK sprendimą, todėl darytina išvada, kad LAVL administracija nesilaikė Apraše numatytų nuteistojo sveikatos būklės įvertinimo ir GKK sprendimo priėmimo terminų.

28. Atkreiptinas dėmesys ir tai, kad, vadovaujantis Nuteistųjų, susirgusių sunkia nepagydoma ar psichikos liga, sveikatos būklės patikrinimo tvarkos aprašo 18 punktu, Laisvės atėmimo vietų ligoninės vadovas, gavęs Aprašo 16 punkte nurodytus dokumentus, per 3 darbo dienas pateikia įstatymų nustatytus dokumentus teismui dėl nuteistojo atleidimo nuo bausmės dėl ligos (šios pažymos 10 punktas).

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad GKK išvadą LAVL administracija išsiuntė Alytaus PN administracijai, nors Nuteistųjų, susirgusių sunkia nepagydoma ar psichikos liga, sveikatos būklės patikrinimo tvarkos apraše toks dokumentų siuntimas nuteistojo bausmės atlikimo vietos administracijai nėra numatytas.

Pažymėtina ir tai, kad Alytaus PN išvadą gavo 2017-10-05, o teikimas Alytaus rajono apylinkės teismui buvo išsiųstas tik 2017-10-25. Seimo kontrolieriui nebuvo pateikta duomenų, dėl kokių priežasčių buvo vilkinama kreiptis į teismą dėl Pareiškėjo atleidimo nuo laisvės atėmimo bausmės dėl ligos.

29. Pabrėžtina, jog Lietuvos Respublikos Konstitucijos 21 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad žmogaus orumą gina įstatymas, o pagal šio straipsnio 3 dalį, draudžiama žmogų kankinti, žaloti, žeminti jo orumą, žiauriai su juo elgtis, taip pat nustatyti tokias bausmes. Minėtos konstitucinės nuostatos perkeltos į Bausmių vykdymo kodekso 7 straipsnio 1 dalį. Šis nacionalinėje teisėje įtvirtintas teisinis reguliavimas yra analogiškas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 3 straipsnio nuostatai, kad niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas.

Europos Žmogaus Teisių Teismas savo jurisprudencijoje ne kartą yra išaiškinęs, kad Konvencija įpareigoja valstybę užtikrinti, kad asmens kalnimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalnimo būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalnimo susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė (šios pažymos 18.1 punktas).

30. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad LVAT yra konstatavęs, jog pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis ir viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravinį turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus. Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje numatytais principais yra grindžiamas geras viešasis administravimas. Atsakingo valdymo (gero administravimo) principas, be kita ko, įtvirtina viešojo administravimo subjekto pareigą imtis aktyvių veiksmų vykdant administracinę procedūrą. Remiantis gero administravimo principu, valstybės institucijos, priimdamos administracinius sprendimus (vykdydamos valdžios funkcijas), privalo dirbti rūpestingai ir atidžiai, veikti taip, kad administracinėje procedūroje būtų laikomasi visų teisės aktų nuostatų. Pagal gero administravimo principą, valstybės institucijos turi vykdyti procedūrą nešališkai ir objektyviai (šios pažymos 20 ir 21 punktai).

31. Įvertinus išdėstytas aplinkybes ir teisinį reglamentavimą darytina išvada, kad Ligoninės administracijos ir Alytaus PN pareigūnų veiksmai delsiant teikti Pareiškėjo dokumentus teismui dėl atleidimo nuo laisvės atėmimo bausmės ligos pagrindu negali būti laikomi geru viešuoju administravimu, sprendimai buvo priimti nesilaikant teisės aktuose numatytų terminų ir procedūros, todėl Skundo dalis dėl Ligoninės ir Alytaus PN pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su Pareiškėjo sveikatos būklės patikrinimu ir teikimu atleisti nuo laisvės atėmimo bausmės dėl ligos, pripažįstama pagrįsta.

***Dėl Alytaus pataisos namų pareigūnų veiksmų
naudojant specialiąją priemonę – antrankius***

32. Pareiškėjas Skunde nurodė, kad dažnai būna etapuojamas iš Alytaus PN į Vilnių chemoterapijos procedūroms, konvojavimo metu laikomas surakintas antrankiais. Etapuojamas jis paprastu transportu, nors po vaistų kurso turėtų gulėti, kelionės metu jam būna labai sunku. Pareiškėjas taip pat skundėsi, kad Nacionaliniame vėžio institute atliekant procedūras būdavo laikomas prirakintas antrankiais prie lovos.

33. Skundo tyrimo metu buvo nustatyta, kad Pareiškėjas iš Alytaus PN į Vilniuje esantį Institutą buvo konvojuojamas tarnybiniu konvojavimui skirtu automobiliu. Konvojavimo metu, kaip nurodo Alytaus PN administracija, antrankiai buvo naudojami kaip prevencinė priemonė.

34. Bausmių vykdymo kodekso (redakcija, galiojusi Pareiškėjo Skundo pateikimo Seimo kontrolieriui metu) 121 straipsnyje numatyta, kad antrankiai gali būti naudojami kai nuteistasis siautėja, – iki nusiramavimo; kai nuteistasis atsisako konvojavimo, sekti į kamerų tipo patalpas, – konvojavimo arba palydos metu; kai nuteistasis bando žudyti arba susižaloti; konvojuojant nuteistą specialiai neįrengtomis transporto priemonėmis ir kitais, aiškiai kodekse nurodytais, atvejais.

Konvojavimo taisyklių 223 punkte numatyta, kad konvojuotojai antrankius arba surišimo priemonės taip pat naudoja ypatingo konvojaus metu, konvojuodami konvojuojamuosius, kurie yra linkę pabėgti, užpulti konvojų, žaloti save ar kitus asmenis, taip pat įtariamus, kaltinamus ar nuteistus už labai sunkių nusikaltimų padarymą, konvojuodami konvojuojamuosius transporto priemonėmis, kuriose nėra įrengtų kamerų, kol konvojuojamasis bus nuvežtas į įstaigą ar kitą paskirties punktą.

35. Įvertinus teisinį reglamentavimą, darytina išvada, kad aptartose Bausmių vykdymo kodekso ir Konvojavimo taisyklių normose nėra numatyta galimybė konvojuoti nuteistą uždejus antrankius, kai jis konvojuojamas specialiai konvojavimui įrengtomis transporto priemonėmis.

Pažymėtina, jog Alytaus PN administracijos motyvas, kad konvojaus metu Pareiškėjas buvo surakinamas antrankiais vadovaujantis Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto 26 straipsniu (šios pažymos 15 punktas) ir Laisvės atėmimo vietų apsaugos ir priežiūros instrukcijos 185 punktu (šios pažymos 14 punktas), nėra tinkamas pagrindas naudoti antrankius, nes pagal konvojavimo metu galiojusią Statuto 26 straipsnio redakciją, pareigūnai specialiąsias priemones turėjo teisę naudoti tik įstatymuose nustatytais atvejais ir tvarka. Kaip konstatuota šios pažymos 34 punkte, įstatymai nenumatė, kad nagrinėjamu atveju būtų galima naudoti specialiąją priemonę – antrankius.

Instrukcijoje numatytas galimas atvejis, kai nereikia rašyti tarnybinio pranešimo konvojaus metu panaudojus antrankius prevenciškai, neturi būti laikomas teisėtu pagrindu konvojuojant specialiu transportu asmenį surakinti antrankiais (žiūrėti šios pažymos 40-42 punktus).

36. Skundo tyrimo metu Nacionalinio vėžio instituto administracija informavo, kad gydymo metu Pareiškėjas buvo prirakintas viena ranka prie lovos. Pareiškėjas gulėdavo palatoje kartu su kitais pacientais.

37. Suimtųjų ir nuteistųjų siuntimo į asmens sveikatos priežiūros įstaigas ir hospitalizavimo jose tvarkos aprašo 16 punkte numatyta, kad, pacientą konvojuojant į kito miesto, nei yra laisvės atėmimo vietų įstaiga, teritoriniu principu artimiausią kitą asmens sveikatos priežiūros įstaigą, konvojų (sargybą) užtikrina laisvės atėmimo vietų įstaiga, iš kurios buvo konvojuotas pacientas.

Konvojavimo taisyklių 219 punkte numatyta, kad, organizuojant konvojuojamųjų ginkluotą šaunamaisiais ginklais apsaugą valstybės ar savivaldybių asmens sveikatos priežiūros viešosiose įstaigose, skiriamas Kalėjimų departamentui pavaldžių įstaigų, teritorinių policijos įstaigų ar kitų specialiųjų statutinių institucijų laikinasis konvojus. Organizuojant konvojų valstybės ar savivaldybių asmens sveikatos priežiūros viešosiose įstaigose vadovujamasi šios pažymos 13 punkte pacituotų Konvojavimo taisyklių nuostatomis.

38. Pažymėtina, jog nei Konvojavimo taisyklėse, nei kituose teisės aktuose nėra numatyta, kad nuteistieji viešosiose gydymo įstaigose be teisėto pagrindo gali būti laikomi prirakinti prie lovos, teisės aktuose numatyta tik tai, kad tokių asmenų buvimo viešosiose gydymo įstaigose laikotarpiu skiriamas laikinasis konvojus, kuris privalo užtikrinti nuteistojo priežiūrą.

Atkreiptinas dėmesys, jog Europos Žmogaus Teisių Teismas savo jurisprudencijoje yra išaiškinęs, kad, asmens laisvės atėmimo atveju arba tiesiog jam susidūrus su teisėsaugos pareigūnais, bet koks fizinės jėgos panaudojimas, jei jis nėra griežtai būtinas dėl šio asmens elgesio, žemina žmogaus orumą ir iš esmės nėra suderinamas su Konvencijos 3 straipsnyje numatyta teise (šios pažymos 18.2 punktas).

Pažymėtina, kad tiek tarptautiniais, tiek ir nacionaliniais teisės aktais draudžiama nuteistuosius kankinti ar kitaip su jais žiauriai elgtis. Teisės aktuose numatyta, kad fizinė prievarta prieš nuteistuosius gali būti pavartota tik išskirtiniais, įstatymuose numatytais, atvejais, tik esant tam tikroms sąlygoms, ir ne daugiau nei reikia teisėtiems tikslams pasiekti.

Akcentuotina, kad, nors prievartos priemonių taikymo tikslai bei pagrindai skiriasi, reikalavimai jų taikymui yra vienodai griežti, todėl specialiosios priemonės turi būti naudojamos laikantis proporcingumo principo reikalavimų.

39. Atsižvelgiant į nustatytas aplinkybes bei teisinį reglamentavimą, darytina išvada, kad sunkiai sergančio Pareiškėjo surakinimas antrankiais konvojuojant bei rakinimas prie lovos būnant Nacionaliniame vėžio institute, nebuvo pagrįsti, todėl ši Skundo dalis pripažįstama pagrįsta.

40. Konstitucinis Teismas yra išaiškinęs, kad konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams: teisėkūros subjektai teisės aktus gali leisti tik neviršydami savo įgaliojimų; teisės aktuose nustatyti reikalavimai turi būti grindžiami bendro pobūdžio nuostatomis (teisės normomis ir principais), kurias įmanoma taikyti visiems numatytiems atitinkamų teisinių santykių subjektams; kad teisinių santykių subjektai galėtų žinoti, ko iš jų reikalauja teisė, teisės normos turi būti nustatomos iš anksto, teisės aktai turi būti oficialiai skelbiami, jie turi būti vieši ir prieinami; įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti aiškus, suprantamas, neprieštaringas, teisės aktų formuluotės turi būti tikslios, turi būti užtikrinami teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna, teisės aktuose neturi būti nuostatų, vienu metu skirtingai reguliuojančių tuos pačius visuomeninius santykius; kad teisinių santykių subjektai galėtų savo elgesį orientuoti pagal teisės reikalavimus, teisinis reguliavimas turi būti santykinai stabilus (pažymos 19.1 punktas).

41. Konstitucinis Teismas taip pat yra išaiškinęs, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisinės valstybės principas suponuoja teisės aktų hierarchiją. Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad šis konstitucinis principas neleidžia poįstatyminiais teisės aktais (taigi ir Vyriausybės nutarimais) nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuris konkuruotų su nustatytu įstatyme, kad poįstatyminiai teisės aktai negali prieštarauti įstatymams, konstituciniams įstatymams ir Konstitucijai, kad poįstatyminiai teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais, kad poįstatyminis teisės aktas yra įstatymo normų taikymo aktas, nepaisant to, ar tas aktas yra vienkartinio (*ad hoc*) taikymo, ar nuolatinio galiojimo (pažymos 19.2 punktas).

42. Pareiškėjo Skundo tyrimo metu buvo nustatyta, kad Laisvės atėmimo vietų apsaugos ir priežiūros instrukcijos, patvirtintos Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus, 185 punkte yra numatytas antrankių, kaip prevencinės priemonės, naudojimas konvojavimo metu.

Atkreiptinas dėmesys, kad tiek Bausmių vykdymo kodekse, tiek Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statute, tiek ir Konvojavimo taisyklėse, tai yra, visuose aukštesnę hierarchinę galią turinčiuose teisės aktuose, yra numatyti aiškūs specialiųjų priemonių, įskaitant ir antrankius, panaudojimo konvojavimo metu pagrindai ir šiuose teisės aktuose neužsimenama apie galimybę antrankius naudoti „prevenciškai“.

Pabrėžtina, kad fizinė prievarta prieš nuteistuosius gali būti pavartota tik išskirtiniais,

įstatymuose numatytais, atvejais, tik esant tam tikroms sąlygoms, ir ne daugiau nei reikia teisėtiems tikslams pasiekti, todėl kyla pagrįstų abejonų dėl Laisvės atėmimo vietų apsaugos ir priežiūros instrukcijos 185 punkte įrašytos formuluotės apie prevencinį antrankių naudojimą teisėtumo ir neprieštaravimo aukštesnės galios teisės aktų nuostatomis.

Dėl laikymo sąlygų Alytaus pataisos namuose

43. Pareiškėjas Seimo kontrolieriui Skunde nurodė, kad grįžus iš Instituto į Alytaus PN jam būtina kiekvieną dieną nusimaudyti, tačiau pasinaudoti dušu yra leidžiama tik kartą per savaitę. Pareiškėjas taip pat teigė, kad Alytaus PN buvo laikomas perpildytoje kameroje.

44. Skundo tyrimo metu Alytaus PN administracija paaiškino, kad Pareiškėjas buvo paskirtas į 18-to būrio 7 miegamąjį, antrą lovą ir toje patalpoje gyveno iki 2017-08-23. 18-to būrio 7-as miegamasis yra 35,83 m² ploto, jame yra 8 lovos. Visiems nuteistiesiems yra sudaryta galimybė prausti visą kūną po šiltu dušu, 18-to būrio nuteistiesiems – ketvirtadieniais nuo 8.00 val. iki 16.00 val. Vienam nuteistajam prausimosi laikas neribojamas.

Alytaus PN administracija paaiškino, kad, atvykus po gydymo kurso, Pareiškėjas būdavo guldomas į Sveikatos priežiūros tarnyboje esantį 72 val. medicininio stebėjimo izoliatorių, kur dušu galėdavo naudotis pagal savo poreikius. Skundo tyrimo metu taip pat nustatyta, kad Pareiškėjas Alytaus PN medicininio stebėjimo izoliatoriuje buvo laikomas dažnai ir po keletą dienų – tiek prieš konvojavimą į Institutą, tiek iš šios gydymo įstaigos grįžus į pataisos namus.

45. Bausmių vykdymo kodekso 173 straipsnyje numatyta, kad arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes atliekantiems nuteistiesiems užtikrinamos reikiamos gyvenamųjų patalpų ir buitines sąlygos, atitinkančios Lietuvos Respublikos higienos normas.

Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 258 punkte numatyta, kad ne rečiau kaip kartą per savaitę nuteistiesiems suteikiama galimybė pasinaudoti dušu, gauti išskalbtą patalynę ir apatinius drabužius, kartą per mėnesį – pasinaudoti kirpėjo paslaugomis. Analogiška nuostata įtvirtinta ir Lietuvos higienos normos HN134:2015 44 punkte, kur nurodyta, kad laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims turi būti sudaryta galimybė prausti visą kūną po šiltu dušu ne rečiau kaip vieną kartą per savaitę.

Pagal Europos Tarybos Ministrų Komiteto Rekomendacijos Rec(2006)2 valstybėms narėms dėl Europos kalėjimų taisyklių 19.4 punktą, kalinimo įstaigoje turi būti įrengta tinkama įranga tam, kad kiekvienas kalinys galėtų praustis klimatines sąlygas atitinkančioje temperatūroje, jei įmanoma, kiekvieną dieną, tačiau ne rečiau kaip du kartus per savaitę (arba dažniau, jei reikalinga) tam, kad būtų užtikrinti higienos reikalavimai.

46. Atsižvelgiant į tyrimo metu nustatytas aplinkybes, tai yra į tai, kad Pareiškėjas dažnai buvo laikomas medicininio stebėjimo izoliatoriuje, į jį būdavo guldomas kiekvieną kartą grįžęs iš ligoninės ir turėdavo galimybę naudotis dušu pagal poreikį, darytina išvada, kad Alytaus PN jam buvo sudarytos sąlygos palaikyti tinkamą kūno higieną.

47. Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 11¹ punkte nurodyta, kad pataisos įstaigų bendrabučių tipo patalpose vienam asmeniui tenkantis minimalus gyvenamųjų patalpų plotas negali būti mažesnis kaip 3,1 kv. m.

Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas buvo laikomas 35,83 m² patalpoje, kurioje įrengtos 8 miegamos vietos, taigi vienam nuteistajam tenkantis gyvenamasis plotas atitiko teisės aktų reikalavimus.

48. Įvertinus tyrimo metu nustatytas aplinkybes ir teisinį reglamentavimą, darytina

išvada, kad Skundo aplinkybės dėl netinkamų Pareiškėjo laikymo sąlygų Alytaus pataisos namuose nebuvo patvirtintos, todėl ši Skundo dalis atmestina.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

49. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktais, nusprendžia:

49.1. S J skundo dalį dėl Laisvės atėmimo vietų ligoninės ir Alytaus pataisos namų pareigūnų veiksmų, susijusių su teikimu atleisti nuo laisvės atėmimo baudmės dėl ligos pripažinti pagrįsta;

49.2. S J skundo dalį dėl Alytaus pataisos namų administracijos veiksmų naudojant specialiąją priemonę – antrankius pripažinti pagrįsta;

49.3. S J skundo dalį dėl laikymo sąlygų Alytaus pataisos namuose atmesti.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

50. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 8 ir 14 punktais rekomenduoja **Kalėjų departamento direktoriui:**

50.1. suderinti Laisvės atėmimo vietų apsaugos ir priežiūros instrukcijos 185 punkto nuostatas su aukštesnės galios teisės aktų nuostatomis;

50.2. išsiaiškinti, kodėl Laisvės atėmimo vietų ligoninės direktorius pats nesikreipė į teismą su teikimu dėl S. J atleidimo nuo laisvės atėmimo baudmės dėl ligos, kaip numatyta Nuteistųjų, susirgusių sunkia nepagydoma ar psichikos liga, sveikatos būklės patikrinimo tvarkos aprašo 18 punkte, o GKK išvadą siuntė pataisos namų direktoriui; informuoti, ar tokia praktika taikoma visais atvejais; jei taip, paaiškinti kodėl nesilaikoma minėto aprašo 18 punkto reikalavimų.

51. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 17 punktu rekomenduoja **Alytaus pataisos namų direktoriui:**

51.1. imtis priemonių, kad sveikatos būklės vertinimas ir dokumentų dėl teikimo atleisti nuo laisvės atėmimo baudmės dėl ligos rengimas įstaigoje būtų atliekamas per įmanomai trumpiausią laiką;

51.2. imtis priemonių, kad antrankiai būtų naudojami tik teisės aktuose numatytais pagrindais;

51.2. imtis priemonių, kad Seimo kontrolieriui pateikiama informacija būtų tiksli, datos sutaptų su faktinėmis aplinkybėmis (pažymos 4.1 punktas).

52. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 17 punktu rekomenduoja **Laisvės atėmimo vietų ligoninės direktoriui:**

52.1. imtis priemonių, kad sveikatos būklės vertinimas ir dokumentų dėl teikimo atleisti nuo laisvės atėmimo baudmės dėl ligos rengimas įstaigoje būtų atliekamas per įmanomai trumpiausią laiką;

52.2. užtikrinti, kad į ligoninę dėl GKK sprendimo priėmimo atvežti pacientai būtų apžiūrimi gydytojų ir sprendimai priimami teisės aktuose nustatyta tvarka ir terminais.

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad

informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.

J Pareiškėjui pažyma nesiunčiama, nes pagal Gyventojų registro duomenis S
2018-01-06 mirė.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas